

УДК 331.526

М. М. Жибак,
к. е. н., доцент, ВП НУБіП України, "Бережанський агротехнічний інститут"

АКТИВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ РЕГІОНУ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКТОР ЗРОСТАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Досліджено проблемні питання розвитку підприємництва в окремих областях Західного регіону та їх вплив на зростання зайнятості сільського населення.

In this article the problem of entrepreneurship development in separate regions is researched, besides its influence on the rural population growth employment is explored.

Ключові слова: зайнятість, соціально-економічний розвиток, підприємницька діяльність, аграрні підприємства, сільське населення.

Key words: employment, social economic development, entrepreneurship, agri-cultural, enterprises, rural population.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Формування і реалізація соціально-економічної політики держави здебільшого залежить від вираження проблем зайнятості на ринку праці та безробіття.

Однак, сьогодні ситуація, що склалась у сфері зайнятості сільського населення, є вкрай незадовільною. Значна частина сільського населення залишилась без роботи у зв'язку із зменшенням обсягів виробництва та реформуванням аграрного сектора економіки. Тому важливою передумовою економічних перетворень є пошук оптимальних шляхів розвитку ринку праці та його інфраструктури, які б ефективно впливали на зайнятість робочої сили. Розвиток ринку в Україні передбачає, що його економічною основою має стати підприємництво. Саме ця "безпосередня, самостійна, систематична на власний ризик діяльність" [1] має стати необхідною умовою переходу всієї економіки на ринкові рейки, ефективної реструктуризації виробництва та підприємств, вирішення проблем зайнятості та зростання рівня життя населення.

А тому подальше дослідження питань розвитку підприємництва дає можливість активі-

зації соціально-економічних перетворень на селі в умовах ринкових трансформацій в нашій державі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми та процеси, пов'язані з ефективним розвитком підприємницьких структур аграрної сфери, є предметом досліджень багатьох учених. Вагомий внесок у дослідження даної тематики зробили П.І. Гайдуцький, Ю.Е. Губені, А.П. Кисильов, О.М. Онищенко, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин та інші. Однак об'єктивною залишається необхідність пошуку шляхів і механізмів розв'язання завдань з підвищення ефективності соціально-економічного розвитку агроформувань усіх без винятку типів і форм власності.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Проблемні питання розвитку підприємництва як організаційно-економічної складової зростання зайнятості, особливо серед сільського населення, постійно піднімається на всеукраїнських нарадах, науково-практичних кон-

Таблиця 1. Кількість діючих господарюючих суб'єктів у сільському господарстві в окремих областях Західного регіону України

	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Івано-Франківська область	782	770	785
Львівська область	1937	1952	1899
Тернопільська область	1224	1172	1126

Таблиця 2. Випуск сільськогосподарської продукції господарствами всіх категорій в окремих областях Західного регіону (порівнянні ціни 2005 року, млн грн.)

	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Івано-Франківська область	2464,2	2529,7	2457,5
Львівська область	4262,7	4292,7	4300,5
Тернопільська область	2892,8	2996,9	3054,1
Всього	9621,7	9819,3	9812,1

ференціях. У наукових публікаціях ведеться плідна дискусія з приводу вироблення конкретних рішень для практичного застосування у забезпеченні підприємницьких ініціатив. У даній статті подається власний погляд на зазначені питання. На прикладі окремих областей Західного регіону України обґрунтовуються конкретні пропозиції щодо формування механізмів розвитку підприємництва на селі, підвищення ефективності господарювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасна економічна наука визначає підприємництво як особливий вид діяльності, в основу якого покладені такі ознаки: 1) свобода вибору напрямів і методів діяльності, самостійність у прийнятті рішень; 2) постійна наявність факторів ризику; 3) орієнтація на досягнення комерційного успіху; 4) інноваційний характер діяльності.

Успішне функціонування аграрного підприємництва має завжди супроводжуватись науково-технічною, організаційною і комерційно-науковою творчістю, новими підходами до вирішення завдань ведення ефективного сільськогосподарського виробництва [2]. Розвиток підприємництва з моменту утворення незалежної України не є рівномірно динамічний за роками як у розрізі областей, так і в окремих регіонах. Ґрунтовий аналіз окремих питань підприємництва показує, що центр їх вирішення дедалі сильніше зміщується на регіональний рівень. Так, у 2008 році із загальної кількості малих підприємств 50% було зосереджено лише у шести регіонах України: у м. Києві (16,1%), Донецькій (9,5%), Львівській (5,7%) областях та АР Крим (5,1%) [3]. На вказаних вище малих підприємствах працювало 45% працівників усіх малих підприємств. За рівнем життя та соціальним статусом ці працівники належать до біль-

шості населення, є одночасно як безпосередніми виробниками, так і споживачами товарів та послуг. Організаційно-економічні особливості середніх підприємств пов'язані з необхідністю постійного оновлення продукції, гнучкого реагування на зміну суспільних потреб за умови певного захисту їх діяльності на внутрішньому ринку, узгодження інтересів середнього підпри-

ємства з національними. Функціонування великих підприємств ґрунтується на принципах концентрації та централізації капіталу і виробництва [4]. Однак, наведені категорії господарств об'єднує спільна мета — забезпечення шляхів організаційно-економічних перетворень економіки. Якщо порівняти кількість діючих господарюючих суб'єктів у суспільному господарстві досліджуваного регіону, то маємо наступну картину (табл. 1).

Зменшення кількості аграрних підприємств у Львівській та Тернопільській областях, насамперед, пов'язане з укрупненням сільськогосподарських підприємств і створенням таких агрохолдингів, як "Мрія", "Агропродсервіс", "Лендком" та інші. Також у сучасній несприятливій ситуації значна частина малих підприємств не має можливостей забезпечувати самотужки внутрішні фінансові та інші потреби.

У той же час, слід відзначити збільшення обсягів випуску сільськогосподарської продукції господарствами всіх категорій у досліджуваному регіоні, про що свідчать дані табл. 2.

Одним із шляхів вирішення проблем зайнятості сільського населення є сприяння самозайнятості як альтернативи безробіттю на селі. Однак розвиток самозайнятості є засобом вирішення, в першу чергу, соціальних питань, а не проблем економічного зростання. В досліджуваному регіоні випуск продукції самозайнятим населенням є досить вагомим, про що свідчать дані наведені в табл. 3.

Як бачимо, в досліджуваному регіоні особисті селянські господарства є основними товаровиробниками сільськогосподарської продукції. Визначальні мотиви розвитку особистих господарств — забезпечення продуктами харчування своїх сімей, а також формування доходів для забезпечення мінімальних життєвих

потреб, адже для значної кількості незайнятого населення вони є фактично єдиним джерелом виживання. Проте залишається цілий ряд проблем, пов'язаних з труднощістю ведення особистого господарства, збутом продукції, диспаритетом цін та інші. Однак, саме самозайнятість започатковує розвиток малого та середнього підприємництва, що в подальшому забезпечує створення робочих місць, насичення товарних ринків конкурентоспроможними товарами та послугами, що виробляються суб'єктами малого підприємництва, наповнення Державного та місцевих бюджетів, активізацію фінансово-кредитних та інвестиційних механізмів і т.д. Цей поступовий перехід на новий рівень розвитку малого і середнього підприємництва зумовлює нарощування обсягів реалізації продукції, збільшення внеску малих підприємств та приватних підприємців у валовий внутрішній продукт регіону, підвищення продуктивної зайнятості населення, вирішення соціальних проблем регіону.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Модель ринку праці в сільській місцевості повинна включати активну державну політику зайнятості, основу якої становитиме не сприяння заповненню вакантних робочих місць і оплати допомоги по безробіттю, а запобігання її появі. Саме активізація підприємницької діяльності в аграрній сфері є одним з вирішальних факторів сприяння росту зайнятості сільського населення, і вимагає здійснення державою наступних заходів:

— удосконалення законодавчої і нормативної бази, яка регламентує діяльність та подальший розвиток підприємництва і всіх елементів його інфраструктури, спростить порядок його започаткування;

— забезпечити виконання наявних програм з фінансово-кредитного забезпечення розвитку та підтримки підприємництва як на центральному, так і на місцевому рівнях;

— регуляторний розгляд органами місцевого самоврядування питань щодо встановлення реальних ставок єдиного і фіксованого податків, вартості патентів, орендної плати за використання приміщень і обладнання;

Таблиця 3. Частка господарств населення у виробництві продукції сільського господарства в окремих областях Західного регіону в 2008 році, відсотків

Регіони	Продукція рослинництва		Продукція тваринництва		Уся продукція	
	с/г підприємства	населення	с/г підприємства	населення	с/г підприємства	населення
Івано-Франківська область	17,5	82,5	11,9	78,1	20,3	79,7
Львівська область	19,6	80,4	23,9	76,1	21,7	78,3
Тернопільська область	48,4	51,6	15,3	84,7	37,1	62,9

— створення ефективної і надійної системи інформаційно-консультативного обслуговування суб'єктів підприємницької діяльності з виробництва сільськогосподарської продукції;

— забезпечення доступу суб'єктів господарювання до реєстраційних баз даних;

— організація підготовки та перепідготовки кадрів малого бізнесу для роботи в умовах ринкової економіки.

Здійснення конкретних практичних заходів із вдосконалення нормативно-правової бази та впорядкування регулювання підприємницької діяльності забезпечить стабільну правову основу її сталого та ефективного розвитку, соціально-економічного розвитку як регіону, так і держави в цілому.

Література:

1. Господарський кодекс України. — К.: Істина, 2003. — 129 с.
2. Єрмаков О.Ю., Жибак М.М. Організація виробництва в сільськогосподарських підприємствах. — Тернопіль: Астон, 2009. — С. 21—25.
3. Статистичний щорічник України за 2008 рік / Держкомстат України. — 567 с.
4. Збарський В.К. Основи методики наукового дослідження малих форм господарювання // Агроінком-2006. — 2006. — № 7—8. — С. 42—48.
5. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2008 рік / Головне управління статистики Івано-Франківської області. — Івано-Франківськ, 2009. — 533 с.
6. Статистичний щорічник Львівської області за 2008 рік / Головне управління статистики Львівської області. — Ч. 1. — Львів, 2009. — 363 с.
7. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2008 рік / Головне управління статистики Тернопільської області. — Тернопіль, 2009. — 476 с.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2010 р.